

Nr 4**Socialförsäkringsutskottets betänkande med anledning av motion om revidering av inkomstbegreppet för beräkning av ATP****Motionen**

I motionen 1975:750 av herr Carlshamre m. fl. (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att förevarande motion med förslag till reviderat inkomstbegrepp inom den allmänna tilläggpensioneringen syftande till förbättrad standardtrygghet för ATP-pensionärer överlämnas till pensionsålderskommittén för beaktande.

Gällande bestämmelser m. m.*Pensionsgrundande inkomst inom ATP*

Rätt till ATP grundas på inkomsten av det förvärvsarbete, som den försäkrade utför under sin aktiva tid, och pensionen är avvägd i förhållande till denna inkomst.

Den inkomst, som blir pensionsgrundande inom ATP, är den försäkrades inkomst av förvärvsarbete under åren fr. o. m. det då han fyller 16 år t. o. m. det då han fyller 65 år. Inkomster för år under vilket den försäkrade avlidit eller åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt lagen om allmän försäkring är dock inte pensionsgrundande. Förvärvsinkomsterna indelas i inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete. Såsom inkomst av förvärvsarbete anses även

a) sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av Kungl. Maj:ts förordnande, i den mån ersättningen träder i stället för försäkrads inkomst som arbetstagare i allmän eller enskild tjänst,

b) föräldrapenning enligt AFL,

c) vårdbidrag enligt AFL,

d) dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa,

e) kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd samt

f) utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368).

Den pensionsgrundande inkomsten motsvarar summan av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete i den mån summan överstiger en viss minimigräns, nämligen det vid årets ingång gällande basbeloppet, vilket avräknas i första hand mot inkomst av anställning. Max-

inmgränsen för beräkning av den pensionsgrundande inkomsten utgör sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Belopp från vilket sålunda skall bortses avräknas i första hand från inkomst av annat förvärvsarbete.

För varje år, för vilket pensionsgrundande inkomst fastställs för en försäkrad, skall pensionspoäng tillgodoräknas honom. Pensionspoängen utgör den pensionsgrundande inkomsten delad med basbeloppet vid årets ingång. I den mån den pensionsgrundande inkomsten härrör från inkomst av annat förvärvsarbete än anställning tillgodoräknas den försäkrade pensionspoäng i regel endast såvida tilläggs pensionsavgift för året till fullo erlagts inom föreskriven tid. Å andra sidan kan pensionspoäng enligt särskilda regler tillgodoräknas försäkrad för år, varunder han åtnjutit förtidspension från tilläggs pensioneringen – trots att ingen pensionsgrundande inkomst beräknas för sådant år.

Storleken av ålderspension, förtidspension och familjepension från ATP är beroende på den pensionspoäng som tillgodoräknats den försäkrade. Som förutsättning för rätt till förtidspension från ATP gäller att den försäkrade kan tillgodoräkna sig pensionspoäng för tid före det år, då pensionsfallet inträffat.

En försäkrad har med samtycke av sin make möjlighet att anmäla individuellt undantagande från försäkringen för tilläggs pension såvitt avser inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. Undantagande gäller fr. o. m. året näst efter det då anmälan härom gjorts. Anmälan om undantagande kan återkallas av den försäkrade med verkan fr. o. m. nästföljande årsskifte, dock tidigast från det som inträffar sedan undantagande ägt giltighet i fem år. Den som har återkallat anmälan om undantagande får sedan inte ånyo göra dylik anmälan. Anmälan om undantagande liksom återkallelse skall göras hos allmän försäkringskassa.

Har anmälan om undantagande skett, skall vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst för den försäkrade för tiden efter det undantagandet trätt i kraft hänsyn inte tas till inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. Undantagande kan också ha en viss reducerande effekt på framtida pension som grundas på inkomst av anställning. Sistnämnda regler har tillkommit för att förhindra spekulation.

Finansiering av folkpensioneringen och ATP

Bestämmelserna om finansieringen av den allmänna försäkringen återfinns i 19 kap. AFL.

Folkpensioneringen finansieras i huvudsak genom statliga medel. Bidrag till finansieringen erhåller staten genom socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare och sådana försäkrade som har inkomst av annat förvärvsarbete än anställning.

Arbetsgivares socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen utgår på sum-

man av vad arbetsgivaren utgivit som lön eller naturaförmåner till arbetstagare hos honom. Vid beräkning av avgiften tas inte hänsyn till arbetstagare, vars lön under året ej uppgått till 500 kr., och inte heller till arbetstagares lön i vad den för år räknat överstiger 7,5 gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet.

Vid beräkning av försäkrads socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen skall likaledes bortses från inkomst som för år räknat inte uppgår till 500 kr. eller som överstiger 7,5 gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Försäkrad, som vid ifrågavarande år uppnått 65 års ålder, erlägger inte socialförsäkringsavgift. Ej heller erlägger den som för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt AFL sådan avgift.

ATP finansieras i vad gäller inkomst av anställning genom avgifter från arbetsgivarna. Avgiftsunderlaget är i stort sett detsamma som för socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen. Vid bestämmande av avgiftsunderlaget avräknas emellertid ett belopp motsvarande det vid årets ingång gällande basbeloppet multiplicerat med det beräknade genomsnittliga antalet arbetstagare hos arbetsgivaren under året. Vidare skall då det gäller beräkningen av arbetsgivaravgiften till tillägspensioneringen bortses från arbetstagare, som vid årets ingång uppnått 65 års ålder.

Försäkrad, för vilken för visst år fastställts pensionsgrundande inkomst på grundval av inkomst av annat förvärvsarbete, skall för nämnda år erlägga tillägspensionsavgift på den pensionsgrundande inkomsten, i den del denna motsvarar sådant förvärvsarbete.

Pensionsålderskommittén (S 1970:40) har enligt sina direktiv att överväga bl. a. frågorna om reglerna för intjänande och standardsäkring av ATP samt finansieringen av den allmänna pensioneringen.

Frågans tidigare behandling

Ett motionsyrkande av samma innehåll som det i motionen 1975: 750 framställda prövades av socialförsäkringsutskottet förra året. Utskottet framhöll därvid (SfU 1974:4) att den aktuella frågan utgjorde endast en del av ett större problemkomplex, nämligen standardsäkringen av ATP. Eftersom denna fråga var föremål för överväganden inom pensionsålderskommittén borde enligt utskottets mening ett slutligt ställningstagande till motionen anstå i avvaktan på resultatet av kommitténs arbete. Utskottet avstyrkte därför bifall till motionen. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Utskottet

Rätten till tillägspension grundas på inkomst av det förvärvsarbete som den försäkrade utför under sin aktiva tid, och pensionen är avvägd i förhållande till denna inkomst.

Pensionsgrundande inkomst inom tillägspensioneringen motsvarar sum-

man av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete i den mån summan överstiger en viss minimigräns, det vid årets ingång gällande basbeloppet, och uppgår till högst 7,5 gånger samma belopp. Storleken av den ålderspension som börjar utgå vid uppnådd pensionsålder utgör 60 % av produkten av basbeloppet för den månad för vilken pension skall utges och medeltalet av de pensionspoäng som tillgodoräknats den försäkrade eller, om pensionspoäng tillgodoräknats honom för mer än 15 år, medeltalet av de 15 högsta poängtal.

Arbetsgivares socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen tas ut på summan av de ersättningar som arbetsgivaren under året gett ut till anställda i form av kontantlön eller naturaförmån. Vid beräkningen av avgiftsunderlaget bortses från den del av en arbetstagares lön som för år räknat överstiger 7,5 gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Hänsyn tas inte heller till arbetstagare vars hela lön under året inte uppgått till 500 kr. Avgiften utgjorde före den 1 januari 1975 3,8 % av avgiftsunderlaget men fr. o. m. i år har den höjts till 7 %.

Motionärerna erinrar om att folkpensionsavgiften slopats och fr. o. m. år 1974 ersatts med en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen samt att fr. o. m. i år sjukförsäkringsavgiften för löntagare avskaffats, samtidigt som arbetsgivarnas och egenföretagarnas socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen höjts. Ett av syftena med dessa avgiftsoverföringar från löntagarna till arbetsgivarna har varit att man velat uppnå en dämpning av lönekraven i 1974 och 1975 års avtalsuppgörelser genom att tillföra löntagarna en ökad nettolönebehållning. Denna form av nettolöneförbättringar påverkar – menar motionärerna – inte bruttolöneutvecklingen för löntagarna och följaktligen inte heller deras ATP-poäng.

Därmed går – säger de – en del av sambandet mellan standardnivå och pensionsnivå förlorad till förfång för löntagarna, vilka eftersträvat en tilläggspension som motsvarar en bestämd andel av de bästa inkomstårens genomsnittliga standard, mätt i arbetsinkomster före skatt. Motionärerna finner det i och för sig lovvärt att dämpa kraven i lönerörelsen men anser att tillvägagångssättet inte bör gå ut över löntagarnas pensionstrygghet. Ett sätt att komma till rätta med problemet skulle enligt motionärernas mening vara att till grund för beräkningen av pensionsgrundande inkomst lägga bruttolonekostnaden, t. ex. till den del detta kunde motiveras med sådana inskränkningar i löneutrymmet som var överenskomna med avtalsparterna i utbyte mot höjd nettolön och att eventuellt anpassa standardrelationstalet till det nya systemet om så erfordrades.

Som tidigare nämnts skall den ålderspension som börjar utgå vid 65 års ålder motsvara 60 % av medeltalet av de 15 bästa årens pensionsgrundande inkomster. Pensionen är värdesäkrad därigenom att den bestäms med utgångspunkt i basbeloppet för den månad för vilken den utges. Motionärerna vill göra gällande att de nettolöneförbättringar för arbetstagarna, som möjliggjorts genom sloandet av avgifterna till folkpensioneringen och sjuk-

försäkringen inte påverkar löntagarnas bruttolöneutveckling och därigenom inte heller höjer deras ATP-poäng, därför att arbetsgivarna samtidigt påförts en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen och en högre avgift till sjukförsäkringen. Motionärerna konstaterar emellertid samtidigt att man genom avgiftsoverföringar av det här slaget från arbetstagarna till arbetsgivarna har möjlighet att stävja en inflationsutveckling och därigenom förbättra Sveriges internationella konkurrensförmåga och standardutveckling. Om detta enligt motionärernas mening lovvärda syfte skulle komma att helt eller delvis tillgodoses, är utskottet inte övertygat om att de berörda avgiftsoverföringarna – som motionärerna befarar – kommer att negativt påverka sambandet mellan löntagarnas standardnivå och pensionsnivå. I den mån en pensionär till följd av dessa löneförbättringar under sin aktiva tid skulle komma att få en i kronor räknat lägre pension kommer detta att till icke oväsentlig del kompenseras av en lägre skatt.

I pensionsålderskommitténs fortsatta utredningsuppdrag ingår att pröva om nuvarande övre gräns för beräkning av pensionsgrundande inkomst är riktigt avvägd eller om den bör höjas med hänsyn till utvecklingen efter tilläggspensioneringens tillkomst. Utredningen har också att överväga ändringar av de nuvarande finansieringsreglerna för ATP och att pröva frågan om standardsäkring inom den allmänna pensioneringen. Enligt utskottets mening bör ett slutligt ställningstagande till frågan om beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten anstå i avvaktan på resultatet av kommitténs arbete.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1975:750.

Stockholm den 4 mars 1975

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Augustsson* (s), Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), Magnusson i Nennesholm (c), fru Håvik* (s), herrar Hyltander (fp), Marcusson (s), fröken Pehrsson (c), herrar Lindström (s), Nilsson i Kristianstad (s), Andersson i Nybro (c), Andersson i Edsbro (c), Nisser* (m) och Hagberg i Borlänge* (vpk).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av herrar Ringaby (m) och Nisser (m) vilka anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 4 med "Som tidigare" och slutar på s. 5 med "kommitténs arbete" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner de i motionen framförda synpunkterna värda beaktande. Den allmänna arbetsgivaravgiften och socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och sjukförsäkringen kommer enligt vad erfarenheterna under senare år visat att bli en ny betydande inkomstkälla för staten. Detta innebär många svåra problem inte minst för löntagarna genom att en betydande del av deras löner härigenom omvandlas till icke pensionsgrundande inkomst. Enligt utskottets mening är det angeläget att det reella sambandet mellan pensionärernas standardnivå och deras pensionsnivå inte går förlorat.

Det i motionen aktualiserade spørsmålet har samband med frågan om beräkning av pensionsgrundande inkomst och med finansieringsreglerna inom ATP. Det har också anknytning till frågan om standardsäkringen inom den allmänna pensioneringen. En prövning av alla dessa frågor ingår i pensionsålderskommitténs fortsatta utredningsuppdrag. Enligt utskottets mening bör motionen överlämnas till denna kommitté för beaktande.

dels att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:750 hos regeringen begär att motionen överlämnas till pensionsålderskommittén för beaktande.